

О. О. Манзюк

## **Фінансові аспекти транскордонного співробітництва в Україні: проблеми та перспективи**

*Досліджено особливості транскордонного співробітництва в Україні. Виокремлено основні поняття та механізм фінансування транскордонного співробітництва. Розкрито значення транскордонного співробітництва на цьому етапі економічного розвитку України. Систематизовано проблеми та перспективи фінансування програм транскордонного співробітництва в Україні.*

*Ключові слова:* транскордонне співробітництво, програма транскордонного співробітництва, фінансування, Державний бюджет, місцеві бюджети.

*Постановка проблеми.* Транскордонне співробітництво стимулює соціально-економічний розвиток України, партнерство в системі «держава – регіони», а також дозволяє максимально ефективно використовувати національні та регіональні переваги. Виконання програм такого співробітництва потребує суттєвих капіталовкладень, що в результаті є передумовою для економічного зростання. На цей час існує чимало факторів, які стримують розвиток транскордонного співробітництва, основними з яких є дефіцит Держбюджету та дотаційність окремих місцевих бюджетів. Отже, на сьогодні потрібно якомога повніше дослідити питання фінансування транскордонного співробітництва.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Дослідженням транскордонного співробітництва присвячені наукові дослідження таких науковців, як О. Л. Борщ [1], Н. М. Ільченко [4], А. Г. Лизанець [5], З. В. Мокринська [6], Ю. Р. Олійник [7], Т. О. Паутова [8] та інші.

Аналізуючи останні дослідження та публікації, можна побачити, що проблемам транскордонного співробітництва приділяється достатньо уваги. Проте на цей час невирішеною є проблема ефективності фінансування програм транскордонного співробітництва.

*Мета статті* полягає у дослідженні особливостей транскордонного співробітництва, зокрема виділенні проблем і перспектив його фінансування.

*Виклад основного матеріалу дослідження.* Загалом транскордонне співробітництво є особливою сферою різноманітних видів міжнародної діяльності на регіональному рівні, яка характеризується наявністю кордону, загальним використанням природних ресурсів і розв'язанням питань екології.

---

© О. О. Манзюк, 2014.

Транскордонні відносини і транскордонне співробітництво – це невід’ємна складова, підсистема сучасної системи міжнародних відносин. Водночас відносини транскордонного співробітництва – це специфічна сфера міжнародних і міждержавних стосунків, яка здійснюється і розвивається на основі чітких критеріїв і принципів [7, с. 136].

Наразі транскордонне співробітництво України дає змогу певною мірою вирівнювати рівень життя населення з середньоєвропейським, мобілізувати місцеві ресурси, що, своєю чергою, допомагає підвищити ефективність їх використання, а також дозволяє об’єднати зусилля задля розв’язання проблем у транскордонному регіоні.

В Україні транскордонне співробітництво сьогодні розглядається у двох площинах: як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник реалізації її євроінтеграційних прагнень. Таким чином, транскордонне співробітництво прикордонних областей України можна умовно розділити на два напрями [4]:

- транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з країнами ЄС;
- транскордонне співробітництво у так званому «новому прикордонні», уздовж кордонів колишніх радянських республік, зокрема Російської Федерації (що характеризується наявністю військових дій і відсутністю належного контролю), Білорусі та Молдови.

Існування і розвиток транскордонного співробітництва залежить від ефективного механізму фінансування. Загалом фінансування здійснюється за рахунок [6, с. 297]: а) асигнувань Державного та місцевих бюджетів (зазвичай), а також інших позабюджетних джерел, наприклад коштів громадських організацій; б) фінансування закордонними донорськими програмами.

Згідно із Законом України «Про транскордонне співробітництво» [3], видатки на реалізацію програм транскордонного співробітництва здійснюються коштом Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законом. Для спільного фінансування проектів (програм) транскордонного співробітництва може використовуватися міжнародна технічна допомога, кредитні ресурси міжнародних фінансових організацій згідно із законодавством України [8, с. 113].

Протягом тривалого часу Україна є активним учасником виконання програм транскордонного співробітництва, однак здебільшого реалізуються некомерційні проекти, джерелом фінансування яких є європейські фонди. Достатньо серйозною проблемою ефективності транскордонного співробітництва в Україні є обмежена діяльність владних органів на регіональному рівні та органів місцевого самоврядування, що проявляється

в дублюванні прав та обов'язків за деякими напрямками, а також недостатній визначеності фінансування програм транскордонного співробітництва.

Серед проблем фінансування програм транскордонного співробітництва можна виділити такі [8, с. 114]:

1. Недостатній соціально-економічний розвиток і низький рівень привабливості для інвесторів.

2. Прогалини у вітчизняному законодавстві з питань фінансування програм транскордонного співробітництва коштом Держбюджету України, що спричинено тривалим терміном процедури погодження і затвердження.

3. Непрозорість процедури відбору програм. Так, у ст. 11 Закону України «Про транскордонне співробітництво» зазначено, що «державна фінансова підтримка може надаватися проектам (програмам) транскордонного співробітництва, які мають достатню аргументацію щодо ефективного розв'язання актуальних проблем і були відібрані на конкурсній основі...» [3]. Конкурсна комісія відбирає програми транскордонного співробітництва, спираючись на критерії конкурсного відбору: економічну ефективність; інноваційну спрямованість; збільшення капіталовкладень у регіон; зростання зайнятості населення; підтримку охорони навколишнього середовища; зростання цін на проекти співробітництва; тривалу реалізацію проектів співробітництва [10].

4. Недостатність фінансових ресурсів, що спричинено нестачею фінансових ресурсів місцевих бюджетів і неналежними законодавчими основами, які не дають змоги здійснити органам місцевого самоврядування зовнішні запозичення.

Розв'язати цю проблему можна шляхом притягнення фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування за допомогою запозичень. Відповідно до Бюджетного кодексу України, усі міські ради можуть здійснювати місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій. Однак на законодавчому рівні така процедура ускладнюється погодженням рішення про здійснення запозичень з Міністерством фінансів України.

Ще одною значною проблемою щодо реалізації програм транскордонного співробітництва з українського боку є відсутність фінансування для їх розробки та подальшого узгодження конкретних проектних пропозицій, а також неузгодженість механізмів одночасного співфінансування транскордонних проектів коштами програм ЄС, національних і регіональних бюджетних асигнувань і позабюджетних джерел [1].

Позитивні зміни у розвитку транскордонного співробітництва України протягом наступних років очікуються у процесі реалізації нової Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 рр.,

затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №1088 від 1 грудня 2010 р. [9]. Згідно з Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 рр., фінансове забезпечення здійснюється у межах коштів, передбачених у Державному і місцевих бюджетах на відповідний рік центральним і місцевим органам виконавчої влади, відповідальним за виконання визначених програмою заходів і проектів транскордонного співробітництва, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законом. Обсяг державної фінансової підтримки програми визначається щороку в межах коштів, передбачених Законом України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік [5, с. 145].

На цей час жодна програма транскордонного співробітництва, яка передбачала державну фінансову підтримку, не була реалізована, що спричинено відсутністю фінансових ресурсів у Держбюджеті. Для розв'язання цієї проблеми потрібно провести класифікацію видатків Державного та місцевих бюджетів на наступний рік. Це дасть змогу законодавчо затвердити видатки з цих бюджетів на цю галузь. Своєю чергою, ця пропозиція дозволить кожного року визначати обсяг фінансування програм транскордонного співробітництва. Отже, програми транскордонного співробітництва будуть фінансуватися в межах фінансових коштів, які будуть передбачені у Державному та місцевих бюджетах України.

*Висновки.* Для України на цьому етапі її розвитку перспективним напрямом розвитку транскордонного співробітництва є цільове спрямування фінансових ресурсів на реалізацію проектів і програм. Державну і регіональну політику України у сфері транскордонного співробітництва потрібно формувати на засадах децентралізації влади та стимулювання участі громадськості у виконанні програм транскордонного співробітництва.

#### Список використаних джерел

1. Борщ О. Л. Проблеми та перспективи розвитку транскордонного співробітництва [Електронний ресурс] / О. Л. Борщ // Наукове товариство Івана Кушніра. – 2012. – 7 грудня. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=57235>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 №1861-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
4. Ільченко Н. М. Транскордонне співробітництво в Україні: перспективи розвитку євро регіонів [Електронний ресурс] / Н. М. Ільченко // Державне будівництво. – 2012. – №2. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/21.pdf>

5. Лизанець А. Г. Роль ІЄСП у фінансовому забезпеченні транскордонного співробітництва / А. Г. Лизанець // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 144-149.
6. Мокринська З. В. Фінансові аспекти транскордонного співробітництва / З. В. Мокринська // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 295-298.
7. Олійник Ю. Р. Транскордонне співробітництво як чинник відносин асоціації України та ЄС / Ю. Р. Олійник // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 25. – С. 135-140.
8. Паутова Т. О. Удосконалення механізму фінансування проєктів транскордонного співробітництва в Україні / Т.О. Паутова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2013. – Вип. 2. – С. 113-118.
9. Постанова «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки» від 01.12.2010 №1088 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1088-2010-%D0%BF>
10. Постанова «Про затвердження Положення про порядок проведення конкурсного відбору проєктів (програм) транскордонного співробітництва, які можуть бути включені до державної програми розвитку транскордонного співробітництва» від 11.05.2005 №339 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/339-2005-%D0%BF>

**Manzyuk O. O. Financial aspects of cross-border cooperation in Ukraine: challenges and prospects.**

*In the article the peculiarities of cross-border cooperation in Ukraine are investigated. Selected concepts and mechanism of cross-border cooperation. The article reveals the importance of cross-border cooperation at this stage of economic development of Ukraine. Problems and prospects of financing cross-border cooperation programs in Ukraine are systematized.*

*Keywords: cross-border cooperation, cross-border cooperation program, funding, state budget, local budgets.*

**Манзюк А. А. Финансовые аспекты трансграничного сотрудничества в Украине: проблемы и перспективы.**

*Исследованы особенности трансграничного сотрудничества в Украине. Выделены основные понятия и механизм финансирования трансграничного сотрудничества. Раскрыто значение трансграничного сотрудничества на данном этапе экономического развития Украины. Систематизированы проблемы и перспективы финансирования программ трансграничного сотрудничества в Украине.*

*Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, программа трансграничного сотрудничества, финансирование, государственный бюджет, местные бюджеты.*